

Beata Solczyk, Dramatopisarstwo kobiet w pierwszej połowie XIX wieku w Polsce. Gatunki, tematy, konwencje fabularne, kreacje postaci - streszczenie

W pracy „Dramatopisarstwo kobiet w pierwszej połowie XIX wieku w Polsce. Gatunki, tematy, konwencje fabularne, kreacje postaci” charakteryzuję twórczość dramatyczną oraz świadomość literacką wybranych pisarek polskich pierwszej połowy XIX wieku.

Dramaty pisane przez kobiety tamtego czasu nie wzbudzały dotąd większego zainteresowania badawczego. Przez całe lata utwory te traktowane były jako teksty drugiej, a nawet trzeciej kategorii. Dość powszechne było przekonanie, iż są to dzieła wątpliwej jakości artystycznej, które nie wywarły znaczącego wpływu na kształt ówczesnej literatury polskiej. Natomiast dzięki najnowszym badaniom literatury kobiecej XIX wieku ta sytuacja powoli ulega zmianie. W ostatnich dekadach coraz większego znaczenia nabiera bowiem nietradycyjna historia literatury, inspirowana m.in. badaniami feministycznymi, dzięki której upowszechniło się nowe, znacznie przychylniejsze spojrzenie na dawną literaturę kobiecą.

Celem rozprawy doktorskiej jest ukazanie, w jaki sposób teksty dramatów napisanych przez kobiety wpisują się w dzieje literatury polskiej I połowy XIX wieku. Analizy przeprowadzone na czternastu tekstach dramatycznych umożliwiają poszerzenie wiedzy o dramatopisarstwie epoki romantyzmu o nowe aspekty. Po pierwsze, pozwalają na ukazanie specyfiki kobiecej twórczości literackiej w XIX wieku. Ponadto, są podstawą do ukazania XIX-wiecznych wyobrażeń historycznych i mitów tożsamościowych. Co więcej, są okazją do rekonstrukcji kobiecego spojrzenia na problemy ówczesnej epoki.

Przedłożona dysertacja składa się z czterech rozdziałów. W pierwszym z nich przedstawiam kwestię wychowania i edukacji kobiet pierwszej połowy XIX wieku. Prezentuję w nim również autokrytyczne spojrzenie kobiet na swoją wiedzę i twórczość oraz przywołuję informacje na temat kultury literackiej omawianych przeze mnie autorek. Zwracam również uwagę na stan wiedzy o teorii dramatu, którą dysponowały ówczesne pisarki. Ukazuję także rolę mężów i rodziny w ich życiu artystycznym poprzez analizę elementów delimitacyjnych dramatów (wstępy, przedmowy, dedykacje), którymi XIX-wieczne pisarki opatrzywały swoje utwory. Kolejne rozdziały stanowią próbę określenia wybieranych przez autorki gatunków, tematów, schematów fabularnych oraz sposobów kreowania wizerunków bohaterów tych utworów.

W rozdziale II pt. *Ojczyzna i miłość* porównuję strukturę czterech tragedii historycznych mówiących o losach polskich władczyń – królowej Jadwigi i legendarnej Wandy. Zwracam tu uwagę na budowę intrygi dramatycznej oraz omawiam kształt fabularny poszczególnych utworów podejmujących tę problematykę. Oprócz tego charakteryzuję w nim kreacje bohaterek tytułowych – wskazuję na ich zalety, wady oraz doznawane emocje.

W rozdziale III *Kulisy historii* analizuję schematy fabularne dramatów pseudohistorycznych oraz fikcyjne intrygi dramatyczne, które mają swoje źródło w historii lub mitologii. Wskazuję tu na ciekawą prawidłowość – oto bohaterkami tych dramatów są kobiety, które nie są zdolne do poświęcenia się dla dobra narodu, ale za to wszystkie są gotowe na śmierć z miłości. Przyglądam się tu również wyidealizowanym wizerunkom władców, którzy sprawują władzę absolutną nad swoimi imperiami, ale łatwo ulegają wpływom kobiet.

W rozdziale IV pt. *Niezwykłe życie zwykłych ludzi* interpretuję dramaty o tematyce mieszczańskiej. Zwracam tu uwagę na dylematy młodych kobiet w tym okresie, a mianowicie na motywacje ich decyzji o małżeństwie, która ma decydujący wpływ na ich los. Analizuję tu także schematy fabularne, którymi posługiwały się utwory reprezentujące ten gatunek dramatyczny. Prezentuję ponadto sposoby kreowania wizerunku bohaterek tych utworów.

Przeprowadzone analizy pokazują, że autorki pierwszej połowy XIX wieku wykorzystywały zarówno powszechnie znane motywy, jak i dążyły do samodzielności twórczej. Wybierały różnorodne gatunki dramatyczne, co zapewniało im różne możliwości twórcze. Kreowały wizerunki bohaterek i bohaterów, którzy decydują o losie swoim, rodziny oraz kraju, zawierają wzorce postępowania dla społeczeństwa (także dla kobiet) z XIX wieku. Natomiast w kreacjach literackich ukazanych w dramatach postaci zawarły ostrożną polemikę z stereotypowym pojrzeniem na kobietę, jej wzorce i role, jakie ma pełnić w społeczeństwie.